

ڊال۽

دابرار مؤسسې درې مياشتنې خپرونه

لومړۍ كال - لومړۍ كنه ۱۳۸۱ل - چنگاښ - وري ۲۰۰۲ / جولای - سپټمبر

غوښتنه

سره له دې چې افغان باتور اولس د پخواني شوروي اتحاد دیرغگر پوځ په وړاندې داسې ټینګار وکړ، چې د بې شمېره ځان ښندنو پایلو یې د نړۍ نقشه بدله کړه، خو دغه نه هېرېدونکې مېړانې او سربیندنې داسې بدبختۍ هم راوړې، چې تر اوسه یې لا ډېر افغانان په لمبو کې سوځي. په دغه کور وړانګونکی جنګ کې نه یوازې دا چې زموږ د هېواد مادي شتمني لولپه او تالاولا شوه، بلکې له هېوادني ناموس او نورو ارزښتونو نه د ساتنې په دغه سپېڅلي لار کې یې په لګونو زلمو سرونه نذرانه کړل، بې شمېره تور سرې کونډې شوې او لس ګونو زړه نورو یې د بدن خواره غړي له لاسه ورکړل.

د خواشینۍ خبره داده، چې ددغه اسکیبرلي ملت، وینو او تورې د نړۍ نور اولسونه د خپلواکۍ او نورو ګټو په خوږو ماږه کړل، خو دوی ته له بهوزلۍ، کړاونو او آهونو پرته نور څه په میراث ونه رسېدل. داسې ده، چې ددغه اور لمبې به د هر افغان کورته رسېدلي وي او په یوه نه یوه بڼه به یې درد لیدلي وي، خو ترکومه چې د ډېرو ناهیلیو او هر ډول مادي او رواني ستونزو خبره ده، نو افغاني معیوبین د ټولنې تر بل هر پوړ په دغه ناورین کې ډېر ښکېل او د پاملرنې وړ دي.

د ابرار خیریه مؤسسه ویارې، چې د تېرو څه له پاسه یوولسو کلونو راهیسې یې د هېواد د معیوبینو خدمت ته ملا تړلې او پخپلو لږو شتو یې په دغه موده کې په سلګونو معیوبین د خپلو ګټورو پروګرامونو په مرسته د روغو خلکو په څېر ټولنې ته وړاندې کړي او تریوې کچې یې په پښو درولي، خو یوه خبره چې له پیله یې موږ هیله درلوده او تر ډېره ونه توانیدو، چې ترسره یې کړو، هغه د یوې داسې خپرونې خپرول و، چې د افغاني معیوبینو د غوښتنو، هیلو او ارزوګانو هېنده وي، له نېکه مرغه هغه د خوشال بابا خبره:

"چې غوټې پسې و هې په لاس به درشي"

دادی د همدې گوهرو د لاس ته راوړنې په هڅه کې مو د (ډالۍ) په نامه درې میاشتني خپرونه پیل کړه. موږ په ډېر درناوي له ټولو ښاغلیو لیکوالو او شاعرانو نه هیله کوو، چې ددې خپرونې په ښکلا او ځلاکې د مرستې لاس راکړي. موږ به ددوی پښتو، دري او انګلیسي لیکنې په ورین تندي ومنو. همدارنګه د نظر له خاوندانو نه هم هیله من یو، چې پخپلو ګټورو وړاندیزونو، نیوکو او مشورو مو د خپلو ښو پوړو یې کړي. د ټولو ښاغلیو د همکارۍ په هیله.

بښځينه برخو باندې مشتملې دي. هر کال په دې خانگه کې له ۱۵۶۰-۱۴۴۰ پورې نارينه، بښځينه او ماشومان تداوي کيږي، چې ددې خانگې کار او فعاليت د موقتي معيوبينو په برخه کې د ټراډيژنل دي. د حرفوي زده کړو خانگه: په دې خانگه کې معيوبين او يتيمان ددې لپاره ترسالمې تربيتي لاندې نيول کيږي، چې په راتلونکي کې د زده کړې کسب په وسيله خپلو ځانونو او کورنيو ته حلاله نفقه پيدا کړي او ددې پر ځای چې.

په بازار کې سپېلنې لوگي کړي او يا خيرات وغواړي او په ټولنه کې د فعالو غړو په څېر خپل ژوند دوام ورکړي- تراوسه پورې ابرار د گل جوړونې په برخه کې ۶۰۰ معيوب او يتيمان او د خياطي په برخه کې ۷۰ تنه معيوبې بښځې روزلي دي. د يادونې وړ ده چې د ابرار خيريه موسسې سر بيره پردې ددې خانگو فارغينو ته د گل جوړونې سامان آلات او د گڼپلو ماشينونه په وړيا ډول ورکړي دي.

- په تېرو کلونو کې به تاسې افغاني معيوبين نړيوالو سياليو ته ليرل، آيا اوس هم دا کار دوام لري؟
 - هو! په تېرو کله نو کې د ابرار خيريه مؤسسې افغاني معيوبين، انگلستان، کاناډا، اسپانيا او امريکا ته

د سياليو لپاره
 ولېرل، خوپه
 خواشينۍ سره
 اوس دغه کار
 د بوديجې دنشت
 له کبله په تېره
 ولاړ دی.

- راتلونکې کې
 څه په پام کې
 لرئ، چې ترسره
 يې کړي؟
 - ابرار په پام کې

لري، چې معيوبينو ته د لا خدمت په لړ کې د خپلو هڅو ساحه لا پسې پراخه کړي، همدارنگه موږ غواړو، چې په ټول هېواد کې معيوبينو سرتاسري سروې وکړو. دا کار به د حکومت او ټولو هغو ادارو سره، چې د معيوبيت په برخه کې علاقه لري او غواړي، چې د يوه منظم پلان په رڼا کې د معيوبينو د بېارغونې په برخه کې خدمت وکړي، مرسته وکړي، خو لکه څنگه چې تاسې پوهيږئ دا ډول سروې د مرستندويانو ډېرو مادي او ترانسپورتي مرستو او وسايلو ته اړتيا لري.

- ستاسې په اند په اوس وخت کې معيوبين کومې ستونزې لري؟

- ADS د سروې له مخې افغاني معيوبين پنځه مهمې ستونزې لري، چې عبارت دي له: گرځېدنه، مسلکي زده کړې، مالي ساتنه او روغتيايي پاملرنه. د ابرار خيريه مؤسسې د دې لپاره چې د معيوبينو ستونزې حل کړي، غواړي چې د خپلو مرستندويانو په مرسته خپل فعاليتونه لا پسې وغځوي.

- د کومې اړتيا له مخې مو د مجلې په خپرونه پيل وکړ؟

- دا څرگنده خبره ده چې خپرونې د معيوبينو په خبرتيا او د هغوی په وړاندې د ټولنې د منفي رويې په کمښت کې رغنده رول لري، نو د همدې اړتيا له مخې مو ونيوله، چې د معيوبينو د ستونزو انعکاس او کمولو لپاره يوه خپرونه ولرو. موږ امېد لرو چې دغه خپرونه (ډالۍ) به افغان معيوبين دې ته وهڅوي، چې خپلې زده کړې پرمخ بوسي او د خپلو کورنيو په منځ کې به دروغو وگړو په څېر ژوند وکړي. اوس موږ له خپلو مرستندويانو ميډيکواتر نشنل، بي، وي، ډېکوني او کارپتاس نه ډېره مننه کوو چې په دې هکله يې موږ سره مرسته وکړه.

- تاسې نه مننه چې مرکه مو وکړه.

- له تاسې هم ډېره مننه، بريالي اوسئ.

و کړو او یوه رښتونې اسلامي ټولنه جوړه کړو. او ددې ایت شریف چې فرمایي: "مومنان سره وروڼه دي"، عملي مصداق وگرځو، یو د بل په خوشحالی خوشحاله او غم غمجن شو. او څه چې د ځان لپاره خوښوو هغه د نورو لپاره هم خوښ کړو او لکه د یوه بدن غړي یو له بل سره په هر څه کې شریک او گډ شو، رسول هم د اسلامي ټولنې همداسې تصویر وړاندې کړی دی، فرمایلي یې دي: ژباړه: یعنی مومنان یو له بل سره په دوستۍ، رحم او مهربانۍ کولو کې لکه یو بدن داسی وي، کله چې کوم غړی بیمار شي، نو ټول بدن په درد، تبه او بی خوبۍ کې ورسره شریک وي".

یو شاعر دا مطلب داسې بیان کړی دی:

انسانان دې لکه غړي یو د بل په فطرت کې لکه پانې دي د گل چې موژویل شي یو غړي یا په درد شي ورسره به مونور غړي هم په درد شي داوه د انسان او انساني ټولنې په هکله اسلامي نظریه، اوس راځو، خپل اصلی مطلب ته او هغه دا چې معیوبان، معذوران، یتیمان، کونډې او نور بېوزلان په ټولنه کې څه حقوق او منزلت لري، که په څو ټکو کې ددې سوال ځواب کول وغواړو، نو ویلی شو، چې د اسلام مقدس دین د بدن له کوم

غړي او یا بل کوم دنیوی نعمت نه محرومیدل اوبې برخې کیدل عیب او عار نه شمیري او نه په دې شیانو سره د چا مقام راټیټوي او نه یې حقوق کموي.

که د حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم مبارکې زمانې او یا ورپسې د راشدینو خلفاوو (رض) دورې ته نظر وکړو، نو دا به له ورايه راته ښکاره شي، چې هلته د انسانانو ترمنځ د صحت او مرض په بنا توپیر نه و او نه چا دا تصور کړی، چې معیوب له نورو نه کم او یاد ټیټ مقام خاوند دی. په دې زمانه کې په لسگونو معیوبان په ډېر عزت، احترام او قدر سره اوسیدلي او حتی چې ځینې یې له ډېرو تکړه او په بدن روغو کسانو نه د مقام او منزلت، علم او اهمیت له پلوه وړاندې وو، دلته د مثال په توگه د عبدالرحمن بن عوف (رض) نوم را اخلو، نوموړی عظیم صحابی (رض) د احد په غزا کې په پښه گډو شو، خو دی بدني عیب د رسول صلی الله علیه وسلم او نورو مسلمانانو په وړاندې دده شان او مقام را ټیټ نه کړ، بلکې لاریات د قدر او لوړ مقام خاوند شو. د تبوک په غزا کې چې ډېر اصحاب (رض) امامت ته وړاندې کېږي، ټول جلیل القدره اصحاب (رض) ورپسې اقتدا کوي او نوموړی په

پښه معیوب ته خدای (ج) دومره اهمیت او عزت ورپه برخه کوي، چې رسول صلی الله علیه وسلم هم د لومړنۍ رکعت په پای کې تشریف راوړي او په همدې صحابی (رض) پسې اقتدا کوي او کله چې لمونځ تکمیلېږي، نو رسول صلی الله علیه وسلم فرمایي: "نبي تر هغه رحلت نه کوي، تر څو یې چې د خپل امت په یوه صالح پسې لمونځ نه وي کړی، عبدالرحمن بن عوف د مسلمانانو له مخورو مشرانو څخه دی".

وگورئ دلته موجود ټول صحابه (رض) په پښه معیوب عبدالرحمن (رض) پسې اقتدا کوي. د هغه امامت مني، منزلت یې تسلیموي او رسول صلی الله علیه وسلم پخپله هم لمونځ ورپسې کوي، بیا یې صالح بولي او د مسلمانانو د سید (بادار او مشر) لقب ورکوي، نو باید اعتراف وکړو، چې اسلام بدني عیب د انساني ارزښت منافي نه گڼي، بلکې له معذوره او بې وسه کسانو سره خاصه معامله کوي، امتیاز ورکوي، د مسؤلیت بار یې د توان په اندازه راکموي او په مقابل کې یې حقوق زیاتوي، د ټولنې نورو غړو ته امر کوي، چې د بې وزلو مرسته وکړي، په ټولنه او حکومت دا لارموي، چې د ټولو معذورانو او

چې: "معاذ بن جبل زما په امت کې په حلالو او حرامو له هر چانه زیات پوه دی".

او همدا راز حسان بن ثابت (رض)، عمار بن یاسر (رض) مغیری بن شعبی (رض) او ابان بن عثمان، امام ترمذی، سعید بن مسیب، عمرو بن الجموح (رض) موسی بن نصیر او داسې نور چې پخپل وخت کې هم ډېر په عزت اوسیدلي، ټولو مسلمانانو یې قدر، عزت او احترام کړی او اوس هم ټول مسلمانان په ډېره درنه سترگه ورته گوري، فخر ورباندې کوي او خپل مشران او رهبران یې بولي. په دې هکله همدومره کافي ده، چې د رسول صلی الله علیه وسلم د عقبه ثانیه د بیعت په وخت کې د بني سلمی قوم له یوه سړي نه پوښتنه وکړه، چې ستاسې مشر او سردار څوک دی؟ هغه په ځواب کې ورته وویل: زموږ مشر جد بن قیس دی چې یو بخیل انسان دی، رسول صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: له بخل نه بل کوم عیب لوی دی؟ ستاسې مشر عمرو بن الجموع دی. وگورئ د اسلام ستر پیغمبر صلی الله علیه وسلم په پښه گوډ عمرو بن الجموع (رض) د قوم مشر ټاکي، قوم یې هم مني، نو له دې نه زیات عزت بل کوم دی؟

د عزت، آبرو او مال حرمت اوساته، د مسلمان عزت او آبرو ټول او مال لوتول او په ناحقه خوړل هم د هغه د وینې ټولولو په شان حرام او ناجایز دي. خو له بدمرغه چې ځینې کسان شته، چې د کبر، غرور او یا جهل او ناپوهۍ له مخې له ځینو الهی نعمتونو نه بې برخې کسان لکه معیوبان، معذوران، یتیمان، بېوزلان له ځان نه تپت گڼي، مسخرې او ملنډې ورپورې کوي، په سپک نظر ورته گوري، ډول ډول نومونه ورباندې ږدي. دا په حقیقت کې له اسلامي تعلیماتو او لارښوونو نه بې خبري او له نیغې لارې نه انحراف او بې لارې ده، ځکه د انسان آبرو او عزت د هغه په صحت او مال پورې نه دی تړلی، انسان یوازې مادي مخلوق نه دی، چې کمال یې په طول، قامت، رنگ او رخ کې وي، بلکې انسان له روح او مادې نه جوړ شوی (مخلوق) دی او اصلي کمال او قوت یې روحاني او معنوي قوت دی، لکه مخکې مو چې وویل، د اسلام مقدس دین انسان ته که هر څوک وي، ډېر په درنه سترگه گوري او له ټولو مخلوقاتو نه یې غوره او بهتر گڼي او د انسان په شخصیت او آبرو تیری لکه د هغه په ژوند تیری بولي او هیچا ته اجازه نه

ورکوي، چې په نورو مسخرې وکړي، توهین یې کړي، په بدنامه او لقب یې یاد کړي الله تعالی فرمایي: ترجمه: "ای مؤمنانو ټوکې او سپکاوی دې نه کوي هېڅ یو قوم له تاسې یو تر بله په بدو نومونو او القابو سره، بد دي دا درې نومونه (مسخره، تلمز (عیب لټون) او تنابز (په بدنامه یادول) له جهته د فاسقۍ وروسته له ایمانه او هغه چې توبه یې ونه ایستله، نو دغه کسان همدوی دي ظالمان (په ځانونو خپلو) دا مبارك آیت په نورو ملنډې او مسخرې، د نورو عیبونه لټول په بدنامه او لقب یادول ناروا شمیري او مسلمان ورته منع کوي او دې ته یې متوجه کوي، چې د خدای تعالی په وړاندې د انسان اهمیت او ارزښت د هغه په تقوی او دینداری کې دی، نه په ظاهري ښکلا او ځلا کې. د همدې حکم په اساس علماء وايي، چې باید معذورانو او معیوبانو او بې وزلاتو ته له نورو نه زیات په درنه سترگه وکتل شي، د هغوی د عزت او آبرو ساتنه وکړي شي او له هغوی سره د معاملې په وخت کې تل د الله تعالی پورته یاد شوي حکم په نظر کې وساتي. او ټول مسلمانان خپلوان وي که همسایگان، ملگری وي، که دوستان، کلیوال وي، که

عائشې (رضي الله عنها) په اشارې سره دا ويل غوښتل چې زه له صفيې (رضي الله عنها) نه غوره او بهتره يم، ځكه هغه خود ټيټې ونې او قامت درلودونكې ده، گويا ددې چه نزد دا يو عيب دى او بايد رسول صلى الله عليه وسلم دې ته له هغې نه زياته توجه او اهميت ورکړي، ځه دا له هغې نه غوره ده، خو رسول صلى الله عليه وسلم په خواب کې ورته فرمايې، چې دا تصور غلط دى او دا دومره بده خبره ده، چې که په بحر کې ګډه شي، نو د بحر د اوبو خوند، رنگ او بوى به بدل او بدبويه کړي، وگورئ، د اسلام د عظيم پيغمبر صلى الله عليه وسلم په وړاندې د انسان مقام او ارزښت او وگورئ، په اسلام کې د بهترى او افضليت معيار، رسول صلى الله عليه وسلم د حضرت عائشې (رضي الله عنها) اشاره او خبره په کلکه ردوي او هغې ته فرمايې: چې دا له اسلامى ارشاداتو سره برابره خبره نه ده او دومره غلطه او بده ده، چې حتى بحر بدبويه کولای شي.

اوس هم که څوک په خپل زور، صحت، مال او منصب غره کېږي، کبر او غرور کوي او له دې شيانو نه محروم او بې برخې کسان له ځان نه ټيټ گڼي او سپکاوى يې کوي، نو هغه ته دې

خدای (ج) هدايت او لارښوونه په ريښتونې ايمان سمبال کړي او د رسول صلى الله عليه وسلم په دې مبارك حديث چې مسلم شريف روايت کړى، عمل وکړي، چې فرمايې: ژباړه، مسلمان د مسلمان ورور دى. نه ظلم ورباندې کوي، نه يې ذليلوي او نه يې خوارى ته پرېږدي، نه يې سپکوي، د انسان لپاره همدومره شر کافي دى، چې د خپل مسلمان ورور سپکاوى وکړي، د هر مسلمان وينه، مال او ابرو په بل مسلمان حرام دى، الله تعالى ستاسې شکلونو او جسدونو ته نه گوري، بلکې هغه ستاسې زړونو او عملونو ته گوري، تقوى دلته ده، خپلې مېاڼې کې سينې ته اشاره فرمايې، دا مبارك حديث د مسلمان وژل، مال لوټول او ابرو تويول يو شاته حرام او ناروا بولي او مسلمانانو ته نښي، چې هېڅوک بايد پخپل شکل او صورت غره نه شي، ځکه د خدای (ج) په وړاندې زړونه او عملونه مهم دي، نه شکلونو او سرونه.

نو اى مسلمانان وروره، پام کوه، چې کبر او غرور ونه کړې، بل مسلمان ورور معيوب وي، که معذور له ځان نه کم ونه شميرې، سپکاوى يې ونه کړي، ملنډې او مسخرې ورپورې ونه وهي، د توهين او حقارت نومونه او لقبونه

ورته ياد نه کړې او داسې فکرونه کړي، چې هر څه يم، نو همدا زه يم، پوه شه چې هر څه د خدای تعالى په واک کې دي او ټول د هغه يوه خدای (ج) مخلوق دى او همدا رب العالمين درته امر کوې، چې د نورو له سپکاوي نه ځان وساته، او کوښښ وکړه، چې له بې وزلايو او بې وسانو سره مرسته وکړي، لاس نيوى يې وکړې، رحم او مهرباني ورباندې وکړي، تر څو د لوى خدای (ج) د رحمت او مرحمت مستحق وگرځي.

په معيوبانو رحم او مهرباني:

مخکې مو ولوستل، چې د هر انسان معيوب وي، که سالم او روغ وينه، مال او ابرو يو شاته حرمت او ارزښت لري. هيچا ته نه دى روا چې په دې دريو شيانو تجاوز وکړي او ټول مسلمانان په دې مکلف دي، چې نورو ته له هر ډول زيان او ضرر رسولو نه ځان وساتي، هيڅوک له ځان نه کم ونه بولي، د هيچا سپکاوى ونه کړي او تل دا کوښښ وکړي، چې په نورو رحم وکړي، لاس نيوى يې وکړي. په بده ورځ نيکي ورسره وکړي او په غم يې غمجن شي او تر ټولو نه زيات رحمت بايد په معيوبانو، بې وسانو او معذورانو وشي، ځکه دوى له نورو نه زياتې توجه، مرستې او همدردۍ ته اړ

حکم فرمایلي رب ستا چې له الله تعالی پرته د هیچا عبادت مه کوئ او (احسان کوئ) له والدينو (مور او پلار) سره په احسان کولو سره. " او د اسراء سورت په (۲۶) ایت کې فرمایي: "او ورکوه (ای بنده!) خاوند و خپلوی ته حق د هغه او (ورکوه! بیخي) مسکین نادار ته او (ورکوه) مسافر ته او اسراف مه کوه! په اسراف کولو سره" او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: "لومړی د خان نفقه برابرته کړه ورپسې عیال او خپلوانو"، په بل حدیث کې فرمایي: مرسته کوونکي او مال ورکوونکي لاس اوچت دی او لومړی د هغه چانفقه ورکړه، چې خپلوان ددې لکه مور، پلار، خور، ورو او بیا نژدې پسې نژدې).

فقهاء وددې مبارکو ایتونو او احادیثو په رڼا کې په دې خبره تصریح کړې ده، چې مور او پلار په اولادونو، اولادونه په مور او پلار او په همدې ترتیب سره خپلوان یو په بل د نفقې حقوق لري او مکلف دي، چې دا حق ادا کړي او نفقه عبارت ده له خوراک، خښاک، لباس، د استوګنې ځای، د پاکۍ او مینځلو اسباب او سامان او حتی خادم او مزدور که ضرور و، په دې هکله د فقهي کتابونو مفصل بیان کړي دي، خو

مور دلته په ډېر لنډېز سره ضروري ټکي رانقلوو.

څوک چې مسکین وي څه ونه لري، د کسب او کار توان هم ونه لري یعنې یا ماشوم وي او یا داسې بیمار او معیوب، چې کسب او کار او مزدوري ونه شي کولی، نو په دې صورت کې دده ټوله نفقه دده په نژدې خپلوانو لارمه ده، خو په دې شرط چې هغه خپلوان یې مال او وس ولري او یا د کسب او کار او مزدوری توان ولري او که نه نو ورباندې لارمه نه ده، دا حکم عام دی، هر څوک چې پخپله مسکین وي، د کار او مزدوری توان ونه لري، عاجز وي، نو دده نفقه په نورو خپلوانو لارمېږي او څوک چې دا حق نه ورکوي، نو نه یوازې ګناهګار دی، بلکې حکومت هغه باید مجبور کړي چې د هغه مسکین نفقه ورکړي، په دې هکله رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: د یوه سړي لپاره همدومره ګناه بس ده، چې له خپلوانو نه د هغوی خوراک و سپموي، یعنی ورې نه کړي، خو که یو څوک داسې و، چې هم غریب و او هم له کار او مزدوری نه عاجز او هیڅ داسې خپلوان یې نه درلودل، چې دده نفقه ورباندې لارمېده او یا هغوی پخپله هم د فقر او یا بیماری له امله دده د نفقې توان

نه درلود، نو په دې صورت کې د اسلامي حکومت وظیفه ده، چې ددې ډول کسانو نفقه په غاړه واخلي او عزتمند ژوند یې تضمین کړي.

د حکمت خبرې

* په ښو ځویونو کې بهتر هغه دی، چې په قران شریف کې ذکر شوی وي.

* کم اوسيله او ټیټ همته خلک د دنیا حارصان کېږي.

* د بندګانو درجه د خدای سره ډېر لوړه ده- نو ځکه دې څوک، هېڅوک ذلیل نه ګڼي.

"حضرت ابوبکر صدیق رض"

* هغه څوک چې له شریعت نه ادب زده نه کړي، له هېچا نه یې نه شي زده کولای.

* هر څوک چې د بل په عقل کار کوي، کامل نه دی- هر سړی دې کوښښ وکړي چې عاقل شي.

* د مال حارصان او رذیل خلک د خلکو په خدمت مقررول نه دي پکار.

"حضرت عمر فاروق رض"

* هغه کسان چې د خدای وېره په زړه کې لري، هغوی د هېڅ څیز نه نه وېرېږي.

* هر کله چې د ډېرو ویونکو له لاسه په یوه ملت کې نفاق پیداشي او د هغوی د اختلاف ورکولو لپاره مشر او رئیس نه وي، نو هلاکېږي.

د هر څیز لپاره افت شته، د ملت افت غیبت کوونکي او چغلګران دي.

"حضرت عثمان رض"

د ماشومانو فلج polio mylitis

ډاکټر عزيز الله سالک

تعريف: يوه حاد انتاني ناروغي ده، چې د Enterovirus په واسطه منځته راځي. د نړۍ په زياتره هېوادو کې په انډيمیک شکل ليدل کېږي او د کلينیک له لحاظه دا ناروغي د يو غير واضیح شکل څخه، د عضلاتو پراخه فلج، تنفسی بې کفایتي او تر مړينې پورې توپیر کوي.

Etiology سبب يا عامل: د ناروغۍ عامل د پولیو RNA Virus دی، چې درې سیرو، ټایپ لری، چې اول ټایپ يې زيات معمول او Typ II ډېر کم د Paralytic Poimylitis سبب کېږي.

د سرایت لپاره: د ناروغۍ د شروع څخه وروسته د ۶-۸ هفتو پوری د ناروغۍ عامل په غایطه موادو کې اطراح کېږي او په محیط کې د هضم مواد د ناروغ د غایطه موادو پواسطه ملوث او همدارنگه د مستقیم تماس او یاد مچانو او حشراتو په واسطه

انتقالیږي، خو د اوبو له لپارې "Water born" ډېر لږ سرایت کوي، په دی معنی، چې د غذایی موادو ملوث کېدل د Septic څاه گانو په ذریعه صورت نیسي او د خولې له لپارې هضمي جهاز ته داخلېږي.

- د اقلیم له نظره د کال په گرم موسم کې زیات معمول دي.

۱- مساعد کونکۍ فکتورونه:

۱- Adenoidectomy
Tonsillectomy او د غاښو ویستل دا پیدیمي په وخت کې د فلج لپاره زمینه برابر وي.

- شاقه فزیکي تمرینات او ستړیا.

- عضلي زرقیات په خاص ډول Depot ډول د DPT واکسین امکان لري، چې فلج منځته راوړي.

- همدارنگه کورټیزون د ناروغۍ شدت زیاتوي. په انډیمیک سیمو کې د polio

پېښې له پنځه (۵) کلنۍ نه ښکته او په خاص ډول له دوه کلنۍ نه ټیټ عمر کې زیاتې لیدل کېږي. خو په غیر انډیمیک سیمو کې چې د حفظ الصحي سطح ټیټه وي، د ناروغۍ پېښې د ۵-۱۴ کلنۍ پورې لیدل کېږي.

Pathogenesis: دا ویروس

په انفي بلعومي ناحیه کې له داخلېدو وروسته په کولمو کې تکثر کوي "په هغه صورت کې چې دانتان ضد موضعي نسبي معافیت موجود نه وي.

وروسته Reticulo

Endothelial: سیسټم ساختمانو او ناحیوي لمفاوي عقداتو ته رسیږي، چې دیوه لنډ وخت Viremia منځته راوړي، چې په نتیجه کې په کولمو او دوران کې انتي باډي گانې جوړېږي او که چیرې معافیتي عکس العمل قوي او بشپړوي، ویروس خنثی او ناروغۍ مینځ ته نه شي راتلای.

پتالوژي: ویروس په انتخابي توگه مرکزي عصبي

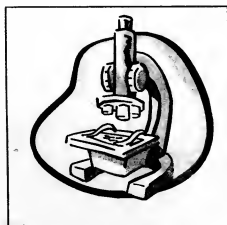
[illegible][illegible]

ضروري ده چې حفظ
الصحه مراعات شي او د
ناروغانو افسازات او نور
اطراحي مواد بايد په ښه توگه
ځای پر ځای او ضد عفوني
شي، خو سره له دې هم د
واکسين تطبيق يوه مناسبه
طريقه ده او د ناروغۍ په
مخنيوي کې بنسټيز ارزښت
لري.

انزار يا: Prognosis

ددې ناروغۍ انزار خراب
دي او فلج يې په %۳۰ کې
پېښو کې خفيف او په %۱۵
پېښو کې ځنډنی او %۱۰-۱۵
کې د مړينې باعث کېږي
همدارنگه بايد وويل شي، چې
د ناروغۍ انزار په اميدواره
ښځو او غټانو کې نسبت
ماشومانو ته خراب دي. د
يادونې وړ ده، چې د
Vaccination څخه وړاندي د
مړينې اندازه %۵-۷ ښودل
شوې ده

کېږي، اما هغه ناروغانو کې
Bulbar يا Encephaleptic
تظاهرات لري، نه توصيه کېږي
د عضلاتو درد او Spasm د
کمښت په خاطر د ناروغۍ په
لومړنيو مراحلو کې گرم او
مرطوب تطبيقات او د درد
مسککات توصيه کېږي.

فيزيوتيراپي: د عضلاتو
درد او Spasm له منځه تلو نه
وروسته فيزيوتيراپي توصيه
کېږي، له يوې خوا د هغه
عضلاتو چې فلج شوي نه وي،
قسمي ښه والی او له بلې خوا
د دسوء اشکالو د تاسس څخه
مخنيوی کوي.

(ښه پرستاري) Good Nursing
د پرستارۍ ښه څارنه او
متوازنو خوړو څخه استفاده د
بهبود لپاره ضروري گڼل
کېږي.

وقايه: Prevention

ماشومان بايد په انفرادي
توگه د واکسين په ذريعه
Immunization شي.

د اپيديمي مخنيوی: ټول
حساس ماشومان په ټولنه کې
بايد د Trivalent فمي
واکسين په واسطه په يو دوز په
يولنډ وخت کې معاف کړل
شي.

الف : "infective"
polyneuritis is "Guillain"
Guilhin Barre Synadrom
ب: Sever Hypokalemia
ج: Post Diphtheretic
paralysis
د: Transvers Myelitis
ذ: Botulism
ه: Encephalitis
و: Pseudo paralysis
ی: Hysteric paralysis
د: Complication Sequelea

ناروغۍ د حاد او دومدار فلج
له کبله منځه راځي. همدارنگه
د تنفسي بلعومي، مثاني او
معايې سيستم وظيفيوي
تشوشت د ډېر زيات خطرناک
وي، چې مړينه هم د تنفسي
اختلالاتو له کبله معمولاً واقع
کېږي.

درملنه Treatment: دا
ناروغۍ کومه خاصه تدابي نه
لري لومړنۍ عرفي تقويوي
اهتمامات په درملنه کې شامل
دي.

الف: د بستر استراحت:
بايد يادونه وشي، چې فزيکي
فعاليت او ترضيضات د
ضعيف شويو عضلاتو د فلج
خطر زياتوي، يوازې خفيف
Sedation د اضطراب د
کمښت په منظور په Spinal
فلج ناروغانو کې ورکول

له دې لارښوونې څخه
 څرگندېږي، چې د مال او شتو
 خاوندان موږ او تاسې نه، بلکې
 د مال او شتو حقيقي خاوند الله
 (ج) دی او د مال د حقيقي
 اورښتيني خاوند خپله خوښه ده،
 چې چاته ډېر مال او شته ورکوي
 ، چاته لږ او بيا يې بېخي نه
 ورکوي، نو د شتمنيو خاوندان
 بايد وپوهېږي هغه مال او شته
 چې د دوی په واک کې دي،
 دهغې رښتني خاوند خداي (ج)
 دی، چې د دوی يې دخپل خليفه
 په ډول پرې واکداران کړي
 او داز ميسنت دپاره يې ورته
 سپارلي، چې د کونډو، يتيمانو
 ، معيوبينو او بې وزلو حقوق له
 خپل مال څخه په څه ډول ادا
 کړي؟! نو ځکه د مؤمن دپاره نه
 ښايي چې د مال د اصلي او
 حقيقي څښتن درضا او خوښی په
 لاره کې د مال له لگولو څخه ډډه
 وکړي.

دغه مال چې نن پرې دوی
 واکداران دي، پرون له دوی سره
 نه وو او که د خداي (ج) رضا نه
 وه، نو سبا به هم ور سره نه وي
 او نور به پرې واکداران وي، نو
 د عمر په دغه لنډه موده او موقتو
 واکدارۍ کې پکار داده، چې
 د مال د حقيقي مالک په لاره کې
 پر بې وزلو او اړو لگښت وشي

او په هغې دنيا کې ځان د دايمي
 او همېشني اجر خاوند کړي.
 شتمنو او بډايانو ته لازمه ده چې
 په کونډو، يتيمانو، معيوبينو،
 بېوزلو او نور وړو او انسانانو
 مهرباني او ترحم له پامه ونه
 غورځوي اوله هغه څه چې دی
 پرې واکمن دی، له دوی سره
 لازمه مرسته او همکاري وکړي
 او په دې ډول خپل لويوالی ثابت
 کړي. د پښتو ژبې شاعر علي
 خان وايي:

هر غني چې دلجويي د فقير نه
 کا - زور وړدی په لويانو حساب
 نه دی

د قرآن کریم د دهر په سورت کې
 راغلی دي: «و بطعمون علي
 حبه مسکينا و يتيما و اسيرا انما
 نطعمکم لوجده الله يازيد منکم
 جزاء ولا شکورا» ژباړه: ښه
 خلک دخداي (ج) په محبت کې
 اړو، يتيمانو او اسيرانو ته
 خواړه ورکوي او وايي چې موږ
 خواړه درکو و تاسې ته يوازې
 د الله (ج) درضا او ثواب دپاره،
 نه غواړو مونږ له تاسې څخه بدل
 او شکر کول.

د اسلام ستر پيغمبر حضرت
 محمد (ص) هم د يتيمانو،
 مسکينانو او بېوزلو سره
 د مرستې په باب يو شمېر زياتې
 لارښوونې کړي دي او فرمايلي

بې دي چې: «هغه څوک چې په
 خلکو رحم نه لري، خداي (ج) پر
 هغه رحم نه لري.»

په يوه حديث شريف کې راغلي
 دي: «والله في عون العبد
 ما كان العبد في عون اخيه»
 يعنې خداي (ج) د بښده سره
 تر هغې مرسته او ملگرتيا کوي،
 څو چې دی له خپل ورور سره
 مرسته او ملگرتيا کوي.

که پورتنیو لارښوونو ته ښه پام
 وکړو، نو بشپړ مطلب افاده کوي
 او د ټولو مسلمانانو او نړيوالو
 کړنلاره ټاکي، دغه مطلب منلي
 صوفي شاعر رحمان بابا داسې
 توضیح کړی دی:

که دونې په خېر گل او مېوه
 غواړې ځان په غم کړه سايه بان
 دهر خاکسار شه

لاس په لاس کې دخپل کار په
 درستول ئې لاپخواتر ځان
 پرمې دېل په کار شه

که دې وېره شي دخپلې
 درماندگۍ د درمانده
 دستگيري کړه خبردار شه

په يوه بل حديث شريف کې
 راغلي دي: «امسح راس اليتيم
 و اطعم المسكين» يعنې
 د يتيمانو په سر لاس راکاره
 او مسکينانو ته خواړه ورکړه.

همدارنگه له حضرت ابو هريره
 څخه روايت دی، چې پيغمبر

تشویش

او تسل

پوهنځیار عبدالوحید

اوسیاست پوه چې په اتلسمه
میلادي پېړۍ کې اوسېده،
لیکي: «هېڅکله ځان
ناهیلیو ته مه تسلیموه، مگر که
چېرې بیا هم دریا نډې بریالی
شوی، هغه مهال دناهیلیو سره
مقابله وکړه.»

هندل ستر الماني موسیقي پوه
کله چې ځان ته یې د هوساینې
ټولې دروازې بندې ولیدې،
د بدن ښی اړخ یې په کامل ډول
فلج شوی و، ډېر غریب او مفلسه
شوی و. پور وړی و... همدغه
تشویشونو هغه ته داسې یو
سخت ټکان ورکړ چې له ډېرې
غوسې یې یو نوي کار ته لاس
واچاوه. په فوق العاده جدیت
سره تقریباً پرته له دمې په لیکلو
بوخت شو او ۲۴ ورځو په موده
کې یې د مسیح په نامه خپله
مشهوره او تل پاتې قطعه
ولیکله. که هندل ناهیلیو ته
تسلیم شوی وای، بشري ټولنه
به دهغه د آثارو څخه محرومه وه
او هغه به پخپله هم پرته له دې
چې څوک یې وپېژني، نور قبر
ته کوږېده.

خلک اکثراً د ستونځو سره
دمخامخ کېدو څخه تښتي. مگر
هر انسان په ژوندانه کې زیات
او کم دهغه سره مخامخ
کېدونکی دی. که چېرې
تشویش په انسان کې فعالیت

لاندې کړو په شوې او یا هم
د زړښت څېره په داسې حال کې
چې لاس مو ډېر تنگ دی، په
منحوس ډول ځان ښکاره کوي...
څرنگه کولای شئ یې غمه
واوسړئ او تشویش ونه کړی؟
یو لیکوال چې د جرئت په هکله
بې کتاب لیکلی وایي چې:
«د بشر داوسني نسل څخه هېڅ
یو چې لږ څه حقیقت بینه وي او
یا لږ څه د مسئولیت احساس
وکړي، نه شي کولای پرته له
تشویشه ژوند وکړي». پرته له
دې څخه په کلي ډول د غمونو
څخه لیرې پاتې کېدل او په هېڅ
ډول دناراحتۍ «احساس نه کول
د بشر د طبیعت پر خلاف دي.

ځکه چې دهغو خطرونو پر ضد
مبارزه کول چې د بشریت
چاپیریال یې پخپله قبضه کې
نیولی، د نیکونو څخه مونږ ته
په میراث پاتې او پخپله د تقدیر
د بې شمېرو اصولو څخه یوه ده.
ادمون بروک بریتانوي لیکوال

د گالوپ د موسسې د څېړونکو
یوې ډلې د څېړنو په ترڅ کې
دا څرگنده کړې چې دنړۍ
دانسانانو د هرو لسو تنو څخه
ننه د ستونځو سره لاس او
گړېوال دي او بې گټې دهغو دحل
پسې گرځي. دغه نتیجه ښيي،
چې انسانان معمولاً غمونه،
تشویشات او ستونځې لري.
ځینې کسانو نورو ته نصیحت
کوي چې: «د ځان آزادول بس
کړه، بې تفاوتې غوره کړه او یا
خپل غمونه هېر کړه». نوموړي
کسان داسې گټې چې د ستونځو
سره مقابله کول د بشر د ژوندانه
جز نه، بلکې یو غیر طبیعي امر
دی.

ددې کسانو بر خلاف د ژوندانه
د ستونځو سره د غرې وهل یو
طبیعي او کاملاً عادي عکس
العمل دی. کله چې ستاسې مقام
او بریاوې د خطر سره مخامخ
کېږي، له نا علاج ناروغۍ څخه
کېږئ، یا ملامو تر پورونو

وموندل شو.

که چېرې تناسب مراعت کړو
اوستونځې له حده زیاتې تصور
نه کړو زموږ دغمونو څخه به
ډېره برخه کمه شي.

د تناسب رعایت به مونږ سره
مرسته وکړي، ترڅو دهغو
اشتباهاو له کبله چې مرتکب
کېږو، ځان ډېر زیات گنهگار
گڼو. دهرچا لپاره دکوچنیو
خطاو زمینه برابرېږي چې
وروسته له هغه څخه لوی
سرخوړی منځته راځي. څوک
دی چې له اشتباهاو څخه لیرې
دی؟ او یا هم کله یې دمشرانو په
مقابل کې بې ادبي نه ده کړې؟
او یا دهغه او دهغه دهمکارانو

ترمنځ سو تفاهم نه دی راغلی؟
مونږ ټول کله ناکله د خود
خواهي، لويې غوښتنې اوید
خلقی ډانگ په اوږه کوو.
طبیعی ده چې دخطا و څخه
وروسته پښېمانه کېږو. او باید
پښېمانه هم شو. مگر باید
دومره هم دکوچنیو غلطیو په
سرچې موکړی دی، داسې فکر
ونه کړو، چې زموږ حیثیت
ترپښو لاندې شوي او یا هم
دټولنې څخه شړل شوي یو.

یو پوه لیکي: «هېڅوک
داشتباهاو څخه مصئون نه دی.
هغه څوک چې د غلطیو د کولو

لمکر نه کوي، باید تر ډېره هيله
من نه وي چې تر یوې اوږدې
مودې پورې دخپل عقل سره
ملگری دی.»

مخکې له دې څخه چې په یو کار
کې ناکامي مونږ د یو نامعقول
عمل تر سره کولو ته وهڅوي،
باید له ځانه سره ووايو چې: «آیا
حقیقتاً ویسا او باور مو تر لاسه
کړی، چې دهغه کار د کولو چې
مو هوډ کړی، وضع به ښه
کوي؟» که چېرې دبد مرغيو
څخه دتېښتې پر ځای په دې ځان
پوه کړو چې څرنگه دهغه سره
مقابله وکړو، دابه زموږ سره
دستونځې دحل په لاره کې
مرسته وکړي.

یو پوه لیکي: «استثنایي
اوضاع زړه وړ او یا ډارن منځته
راوړي، بلکې دهغو موجودیت
څرگندوي او بس.»

په هماغه ډول چې پرته له
پوهېدو او درک ځنې د فعاله
ژوند څخه د خوب په سمندر کې
دو بیرو او یا هم په همدې ترتیب
له خوبه پاڅیږو، په هماغه ډول
له مونږ څخه ناتوانه او یا هم
قوي موجود جوړېږي. «په
بحراني حالتونو کې کولای شو،
دخپل ځان د حال احوال
اود تحولاتو بهیر وڅارو.»

په نړۍ کې تر ټولو ساده گان

هغه خلک دي چې دستونځو
فکر په ذهن کې انباروي اود نورو
سره یې نه شریکوي. که چېرې
دیوې ستونځمنې مسئلې په
هکله دخپلو دوستانو سره
مشوره وکړو، ډېر زیات کېدای
شي، مونږ ته تسلیت او یا هم
دحل یوه لاره وښيي.

یو پوه وایي: «یواځینی وسیله
دستورونځونو د زغم په هکله
تسلیت دی.» خو په دې مورد
کې تردعا پرته کومه بله ښه
دوانشته او یا بدې حالاتو کې
دالله (ج) دربار ته رجوع وکړو
او ووايو چې: «رېنا ولا تحملنا
مالا طاقه لنابه واعف عنا
واغفر لنا وارحمانا انت مولنا
فانصرنا علی القوم الکفرین.
۲۸۶ البقره.

دهر موجود تقدیر داسي لیکل
شوی، چې کله ناکله باید
دغمونو او ستونځو سره مخامخ
شي. مگر په عین حال کې مونږ
سره دستونځو په مقابل کې
دمقاومت کولو توان هم شته، که
چېرې دستونځو په مقابل کې په
زغم سره عمل وکړو، خپله ونډه
مو دبشري ټولنې په مقابل کې
ادا کړې او خپله پوهه مو ټولنې
ته ثابته کړې ده.

*****

کوچنیانو څخه سید جمال الدین افغان، افلاطون یا خوشحال خان نه شي جوړېدی. یعنې ټول خلک او کوچنیان سره ورته استعداد نه لري، خود هغه استعداد له مخې چې الله (ج) ده ته ورکړی، په هماغه اندازه کمال ته رسېدلی شي.

زمونږ په افغاني او اسلامي ټولنه کې ښوونکی باید وپوهېږي او هوښیار ښوونکي په رښتیا سره پوهېږي، چې په ټولنه کې د ټولو ماشومانو وده یو ډول او په یو لوري کې واقع نه ده، چې په طبیعي ډول په ټولنه کې د اکار گټور هم دی، ځکه د استعدادونو له ډول ډول والي څخه د کارونو ډول ډول والی اود ټولنې لپاره د تخصص ډول ډول والی رامینځ ته کوي اود تمدن درنگارنگ والي سبب گرځي.

د آزادی خبره ډېره خوندره او په زړه پورې ده، داچې د ماشومانو استعداد یو ډول نه دی، نو ټول په یوه تله کې نشو تللی او که ټول په یوه اندازه کې وتلل شي، دهغو د شخصیت د له منځه وړلو معنا او مفهوم افاده کوي، نو باید وویل شي، چې آزادي دې وي، خو هغه آزادي چې زموږ

د اسلامي ټولنې سره مطابقت ولري، یعنې زموږ د دودونو او د اسلام د سپېڅلي دین د اصولو او قانونمندی سره ټکرونه لري، ترڅو ټول خلک د دې فرصت ولري، چې ډول ډول وده وکړي او خپل استعدادونه څرگند کړي او ورځنۍ ژوند د ټولو لپاره په زړه پورې او ارزښتناک شي. آزادي د ننني تمدن اود نړۍ د هر هېواد د ژوند د پرمختګ یو اساسي شرط دی. که چېرې موږ زده کوونکي او یاد ټولنې خلک په یوه تله کې واچوو او په بېلابېلو اړخونو کې د دوی آزادی ورڅخه واخلو، د فردیت د مراوې کېدو د شخصیت د خپلواکېدو تبا کېدو او د فکر او بیان د آزادی د له مینځه وړلو او د دوی د فرهنگ د انحطاط سبب گرځي.

په هېواد کې د بېعضو روزنیزو موسسو اساسي گناه داده چې د آزاد عمل کوي او ټولنیز انحطاط د تربیتي دستګاوو د نیمګړتیاو مستقیمه پایله ده. ځینې خلک گومان کوي چې آزادي او قانون پخپلو کې سره سمون نه لري، ځکه چې قانون پر آزادی باندې د قید او بند څخه

نور څه نه دی.

قانون نه یوازې زموږ د هېواد والو، بلکې د ټولو پیرګنو د آزادی یو قید او بند نه دی، بلکې دهغو ساتونکي اوضامن دی. موږ د اویلاي شو چې که چېرې افراد د قانون په جوړولو او اجرا کولو کې اغېزمن دخالت ولري او قانون دخلکو د اکثریت د آزادی بیانوونکي وي، دارنگه یو قانون نه یوازې دهغو د آزادی مخه نه نیسي، بلکې دهغو ساتونکي اوضامن هم دی، همدا ډول د هر فرد د اعمالو کنترول کوونکی دی. ځکه چې په ګډوډۍ کې هېڅوک آزاد نه دي او هغه نظم، چې دخلکو په اداره کې رامینځ ته شوی وي، دهغوي د آزادی مخنیوی نه کوي، بلکې دهغوی آزادي تامینوي، د مثال په ډول په کومې ټولنې کې چې قانون نشته، هرڅوک د نورو د هوا او هوس قرباني دي او په رښتیا چې هېڅوک د آزادی احساس نه شي کولای. دیو هېواد د قانون په موجودیت سره ټول افراد د قانون په چوکاټ کې آزاد دي. له آزادی سره سم د داسې قانون وجود ته اړتیا ده، چې دخلکو د آزادی له مخې

دهېواد د معيوبينو ستونزې

عمراخان «هنېپ»

له تېرو څه د پاسه دوو لسيزو راهيسې د افغانستان پر خلکو برسېره دهوا کاني، بوټي او آن تردې چې هر څه د بې ساري بربادۍ او وېجاړۍ شاهدان دي. دنورې وېجاړۍ تر څنگ، د جنگ و جگړې له کبله ډېرو ځوانانو دخپل بدن خواږه اونه جلا کېدونکي اندامونه له لاسه ورکړل. که څه هم په هېواد کې د معيوبينو د حقيقي شمېرې او د معيوبيت د عواملو په اړه لا تر اوسه کومه هراړخيزه سروې نه ده شوې، خو ځينې محلي سروې گانې چې تردې دمه تر سره شوي، د يوې بلې په پرتله په خورا ډېر توپير خپلې شمېرې وړاندې کوي. د بېلگې په توگه د افغان معيوبينو لپاره د ملگرو ملتونو د هراړخيزې پروژې دفتر يا (UNCDAP) په خپلو يو شمېر چاپ شوو آثارو کې ليکلي، چې افغانستان په مجموعي ډول اته سوه زره معيوبين لري. دلته بايد يادونه وکړم، چې دغه معيوبين بيا وروسته د معيوبيتونو د څرنگوالي له مخې په پنځو عمده برخو وېشل کېږي.

۱- د ژبې معيوبيت (گونگيان)
۲- دسترگو معيوبيتونه.
۳- د غوړونو معيوبيتونه.
۴- د پنبو معيوبيتونه.
۵- د لاسونو معيوبيتونه، خو دغه شمېرې بيا ځينې نورې شمېرې، چې تردې لاپخوا تر سره شوي، په کلکه ردوي، د بېلگې په توگه په ۱۹۹۲ مېلادي کال کې د دارالسلام په نامه يوې غير دولتي موسسې دهېواد په ختيځو ولايتونو او ځينو نورو سيمو کې سروې تر سره کړې او دخپل کار د بشپړېدو وروسته يې معلومات ورکړل، چې په افغانستان کې يوازې هغه معيوبين، چې پنبې يې غوڅې دي او يا هم دروغتيايي خدمتونو د نشتوالي له امله د يو شمېر هېوادوالو او په تېره بيا د ماشومانو ځينې غړي له

فعاليت له لوبډلي، شمېره يې نژدې يو مېليون ته رسېږي. دامهمه ده چې د معيوبينو لپاره بېارغونې د پلان جوړولو پر مهال د معيوبينو واقعي شمېر نه او موجوده ستونزه بايد په پوره ځيرکۍ سره په پام کې ونيول شي، خو دغه کار هغه وخت شوني برېښي چې په هېواد کې سرتاسري دايمي سوله ټينگه شي، دهېواد هغه سېمي چې لا تر اوسه هم د ماینونو خطر پکې شته، پاکي شي او ټول افغاني کډوال بېرته خپل وطن ته راستانه شي. په اوسني مهال کې د افغاني معيوبينو لپاره د ملگرو ملتو وېشمر نورې بين المللي او افغاني موسسې د بيا رغونې په کار او فعاليت بوختي دي، خو د بيا رغونې دغه خدمتونه، نه يوازې دا چې د معيوبينو د اړتياو په تناسب ناکافي دي، بلکې د موسسو د فعاليتونو له کبله داسې نه برېښي، چې د معيوبينو زياتي

راکم شي.

لکه چې ټولو ته جوته ده افغاني
معيوبينو د دخپل بدن دجوړو
غړو په بدل کې دافغانانو شمله
جگه ساتلې اونه يې دي پرېښي،
چې دغه شمله ټيټه اويا هم گرد
جنه شي. دهېواد په غرورغو
اودښتو کې يې کلونه کلونه په
لوره اوتنده شپې او ورځې تېرې
کړي اودوطن په آزادۍ کې يې
فعال ونډه اخيستي. خواوس
پوښتنه داده، چې ددغو

معيوبينو اوسنۍ اوراندونکۍ
حال به همداسې وي؟
هغه هېواد وال چې دپېښور نه
افغانستان ته اويا هم
دافغانستان نه دتورخم په لويه
لاره تگ اوراتگ کوي،
نودپولې په دواړو غاړو کې به
يې دمعيوبينو زړه دردونکۍ
حالت هرو مرو ترسترگو شوی
وي، چې دسپوروستغواو
فيزيکي شکنجوپه گاللو سره
دسونگ مواد اوخوراکي توکي

ته وري راوړي.

لنډه داچې با درده اوبا احساسه
افغانان که دخپلو معيوبينو
وروڼو له ستونزو او کړاوونو ډک
ژوند په بدلون کې نوره څه
مرسته نه شي کولای، مگرلږ
ترلږه خويې دقلم په خوږه ژبه
يادولای شي. ودې شي چې له
دې ليارې يې غبرهېوادوالو او
نړيوالو ته ورسېږي.

*****

جنگ طفل

د احمدی

کودک خردسالی شب هوس کرد
به کوچه برود، بازی کند، مادر
گفت: شب وقت کوچه نیست
کوچه تاریک است. گفت: چراغ
می برم، مادرگفت درکوچه
سگ است گفت سگ جرأت
ندارد پیش من نزدیک شود.
چراغ گرفت و به کوچه رفت

سرکوچه سگ قوی هیکلۍ
ایستاده بود و همین که چراغ
رادر دست کودک دید، ترسید و
شروع کرد به هاف هاف کردن.
کودک ازسنگ بسیار ترسید و
چراغش را انداخت و فرار کرد
آمد به خانه دوان دوان رفت سر
بستر خواب خود ایستاد و بعد

مادرش را صدا زد و گفت
مادر سنگ مرا بیار چوب مرا
بیار، تیروکمان مرا بیار وبرو
سرکوچه به آن سگ بگو هاف
تو به من کردی، هاف خودت
هاف پدر ومادرت، هاف خانه
ات، قوم تو است تو خیال
کردی که من از هاف تو
میتروسم. اگر راست می گویی
وازمردی ومردانگی
نشاننداری، بیا درخانه ما
تابرایت بگویم که باکی جنگ
داری.

انسان هله ډېر تېر وځي، چې فکر کوي نور يې تېر يوستي دي.

«لاروشفوکولد»

عتبه بن غزوان (رضی الله عنه)

شهيد عظيم الله «عظيم»

حضرت عمر (رضی الله عنه) دده په هکله فرمايلي دي: «عتبه دغزوان زوی په اسلامي دنيا کې ځانگړې مرتبه لري» دماسخوتن ترلمانځه وروسته امير المؤمنين حضرت عمر فاروق (رضی الله عنه) تصميم ونيو، چې پخپله بستره کې لږ شاته خوب وکړي. چې دسپې گرځېدو لپاره تيار اوسي، خودهغه له سترگو خوب الوتی و، ځکه چې د فارس له ځمکې نه ورته دمجاهدينو خبر راغلی و. چې د فارسيانو عسکرو په کلک مقاومت لاس پورې کړی اوله هر لوري ورته نوې نوې پوځونه راځي اود (أبله) ښار د فارس لښکرو د مال او عسکرو د رسولو لپاره لويه هڅه گرځېدلې ده. حضرت عمر فاروق (رضی الله عنه) په دې فکر کې و چې د (أبله) د ښار د فتحې لپاره بايد څه مجاهدين ولېږي. خود فارس دجگړې له امله دمجاهدينو کمي په حيرانتيا کې اچولی و. يوازې په مدينه کې څه لږ خلک پاتې اونور ټول زاړه او ځوانان د جهاد

په نيت خوځېدلي وو، خود ضرورت له مخې عمر فاروق (رضی الله عنه) له يوې عسکري ستراتيژۍ کار واخيست او هغه دا چې که مجاهدين کم وي، قوماندان بايد قوي وټاکل شي. حضرت عمر فاروق (رضی الله عنه) په بستر کې دخپلو زمرياليو قوماندانانو خولې ته ځير شو، چې کوم يو ددغه کار لپاره وټاکي. دهر قوماندان پر حالتو او تجربو يې غور کاوه، چې ناڅاپه يې له خولې ووتل. چې: مونده مې کړ!! هو، مونده مې کړ! بيا يې خپله خبره اوږده کړه: د. الله پاک دلارې مجاهد دی. دبدر، احد، خندق اونورو غزاوو په ميدان کې حاضر و. ديمامې پر ورځ يې دخپل هنر ښودنه وکړه. دجنگ په ميدان کې ورته ددښمن توره نه ده رسېدلې. نه يې دخپلې ليندې يو غشی اونېزه له دښمنه خطا شوې. اووم کس و. چې اسلام يې قبول کړي و. کله چې سبا شو، ويې ويل: ماته عتبه دغزوان زوی راوغواړئ.

عتبه ته يې له ۳۱۳ نه تر ۳۱۹ مجاهدينود مشري بيرغ په لاس کې ورکړ او وعده يې ورکړه، که مجاهدين زيات شول، نوضرور به يې درلېږم. کله چې دمجاهدينو ليکې دتگ لپاره تيارې شوې، حضرت عمر فاروق (رضی الله عنه) درخصتېدو لپاره ورته ودرېد او سرلښکر عتبه ته يې داسې نصيحت وکړ: ای عتبه! زه تادأبله سيمې ته لېږم، چې ددښمنانو کلکه کلا او مورچل ده. زه له الله پاک څخه سوال کوم، چې ددې په فتح کې له تاسې سره مرسته وکړي، خو کله چې هلته ورسېدې، دأبله اوسېدونکي دالله (جل جلاله) منښت ته راوبوله. که چا ومانه، ښ راغلاست ورته ووايه او که چا انکار وکړ، جزیه ترې واخلي او که دا يو يې هم ونه کړ، نو تورې ته لاس کړئ اوله جنگه مخ مه گرځوئ، خواي عتبه! دهغه څه لپاره چې دې لېږم ديو مشر په صفت له الله پاک وېره په زړه کې ولره. له هغه کبر او غرور څخه ځان وژغوره، چې نفس دې غوښتنه کوي او آخرت دې پرې خرابېږي. ای عتبه! ته له رسول الله (صلی الله عليه وسلم) سره ملگری وي او دهغه دملگری له امله الله پاک تاته عزت درکړ.

الله پاک يې په زړونو کې وېره واچوله. پښې يې سستې شوې ارزانيسه خيزونه يې له ځان سره واخيستل. هريو به دبېرېو په سپرلي کې گړندی و او بالاخره يې د دجلې په سيند د تېښتې لار خپله کړه. عتبه د فاتح په څېر پوره سلامت د ابله ښار ته ننوت اووې نيو او بيا يې ورو ورو کلي او کورونه يو په بل پسې خپل کړل او بې شمېره غنيمتونه يې ترگوټو کول، دومره چې د عتبه دلښکرو يو سړی مدينې ته راغی. خلکو ترې پوښتنه وکړه، چې دخلکو څه حال و؟ هغه وويل: دڅه پوښتنه کوئ؟. باورو کړئ، زه چې راتلم، دومره شیان يې غنيمت کړی وو، چې سره اوسپن زړ يې په تلو تلل، ډېرو خلکو د ابله پر لور د حرکت تياری کاوه. عتبه په ښار کې د خپل لښکر اوسېدل لازم نه گڼل، ځکه هغه پوهېده، چې لښکر به يې د اسوده ژوند او د ابله د ښار دخلکو له اخلاقي خوی سره اشناشي او بالاخره به ترې د جهاد کار پاتې شي. له همدې کبله يې حضرت عمر (رضی الله عنه) ته وليکل، چې دبصرې ښار جوړ کړي.

هغه ته يې دبصرې د چاپېريال صفت وليکه. حضرت عمر (رضی الله عنه) ورته دهغې

د آبادولو حکم ورکړ. عتبه دنوي ښار د جوړښت پلان جوړ کړ او تر ټولو لومړی يې دبصرې لوی مسجد جوړ کړ. هغه مسجد، چې دهغه د آبادۍ او ښکلا لپاره له خپل غازي لښکر سره د الله پاک په لاره کې وتلی و او الله پاک د همدغه مسجد د احترام په خاطر ورته فتح او کاميابي هم نصيب کړې وه. بيا دهغه لښکريانو د ځانونو لپاره ځمکې بېلې کړې او دخپلو کورونو په جوړولو يې لاس پورې کړ، خو عتبه نه د ځان لپاره کور جوړ کړ اونه يې ځمکه رابېله کړه، بلکې همغسې په خپله ځېمه کې اوسېده او داله دې کبله چې هغه پخپل زړه کې د بل څه تصور کړی و او هغه دا چې عتبه وليدل، چې مسلمانانو ته دنيا مخه کړې او په بصره کې يې دومره پراخي نصيب شوې، چې سړی له خپله ځانه غافلوي او دده سړيو چې مخکې يې بې له نينو شويو وريجو بل څه نه پېژندل، په داسې فارسي خوراکونو، خورو او ترخو اووښتل، چې هرڅه يې له ياده ووتل. عتبه په خپل دين ووپرېده او تر دنيا يې داخرت ښېگڼه پرمومي وبلله. د کوفې مسجد ته يې خلک راوېلل او ورته يې وويل: ای خلکو! دنيا تېرېدونکې ده او تاسې داسې يو

کور ته سفر کوئ، چې همېشني دی. هلته له خبر او نېکو عملونو سره سفر وکړئ. تاسې زه ليدلی وم، چې له رسول الله (صلی الله عليه وسلم) سره اووم ملگری وم. زمور خواړه دونو پانې وې، چې په خوراک به يې زمور شونډې داغمنې وې. زمور غربت بې حده ډېرو. يوه ورځ مو يو څادر پيدا کړ. هغه ما اوسعد بن ابي وقاص په منځ وخيړه، چې نيم زما او نيم دهغه لنگ شو. خو همدان ورځ که زمور هريو پاتې دی، هغه ديوه ښار امير او والي دی. خوزه له الله پاک نه ددې خبرې پناه غواړم، چې ځان راته غټ ښکاره شي، خو دالله پاک په وړاندې سپک یم. بيا يې هلته يو کس خليفه کړو. پخپله مدينې ته را رهي شو. له رارسېدو سره سم يې حضرت عمر فاروق (رضي الله عنه) ته خپله استعفي وړاندې کړه، خو عمر (رضي الله عنه) دهغه استعفي ونه منله او امر يې ورته وکړ، چې بېرته بصرې ته لاړ شي. هغه له امر څخه سر نه شو غړولای، خو په ډېرې خواشينۍ سره بېرته رهي شو او وېي ويل: ای الله! مه مې ورولي! ای الله! مه مې ورولي! الله پاک يې دعا قبوله کړه او مدينې ته نږدې له اوښې ولوېد او شهيد شو.

دېرې د يادونې اوستاينې وړ هلې ځلې وکړې، خواجه مهذب ياد «پښتنې مېرمنې» د ليکوال په قول خواجه مهدي غزنوي يې چې دخپلې زمانې يو نوميالی علمي اوسياسي شخصيت و، خپل لومړی وزير (صدر اعظم) او ملک سيف الدين ايبک يې خپل سرلښکر (سپاه سالار) مقرر کړ.

وايې چې رضيه سلطان به د پلار د واکمنۍ په وخت کې چې دهغه وليعهد وه، د ښځينه لباس او حجاب په رعايت کولو سره د سياسي او اداري چارو په سرته رسولو کې ونډه اخيسته، خو کله چې نوموړې پخپله دهندوستان واکمنه شوه، بيا يې نو ددې لپاره چې د حکومت د کارونو په سرته رسولو کې يې ځنډونه اوځنډونه رامخې ته نشي دښځينه لباس پرځاي به يې په بشپړه توگه دنارينه ولباس اغوست. په دېر عدل او انصاف به يې د حکومت چارې سرته رسولې اوله خلکو سره يې په پوره مهربانۍ، لورينې دېر غوره سلوک او ښه چار چلن کاوه.

دهندوانو او نورو بغاوت کوونکو په وړاندې په زياتره مخامخ جگړو کې به يې دخپلو لښکرو سره په دېره مېرانه برخه اخيسته. ترڅو چې په ۶۳۸ هجري قمري کال دربيع الاول په ۲۴ نېټه دهندوانو سره په مخامخ جگړه کې د دښمن په لاس کېوتله او بيا ووژل شوه. قبر يې د ډيلي د ښار «بلبلې خابه» په سيمه کې دی.

دغې نوميالې مېرمنې پر لوړ سياسي او ټولنيز شخصيت برسېره له شعر او ادب سره هم دېره زياته مينه درلوده، علم پاله او ادب پاله مېرمن وه.

پخپله هم د دري ژبې شاعره وه او په اشعارو کې يې «شيرينه» تخلص کاوه. که څه هم دنوموړې داشعارو زياته برخه د زمانې د پېښو سيلۍ له ځان

سره وړې ده او دېرې ليرې بېلگې يې پاتې دي. عبدالرؤف بېنوا په خپل اثر «پښتنې مېرمنې» کې د تذکرۍ الخواتين او مشاهير نسوان نومي کتابونو په حواله د رضيه سلطان داشعارو څو متفرق بيتونه رانقل کړي، چې دلته يې دنوموړې د شعر د بېلگې په توگه لولو:

نادېده رخشن چو مردم چشم
کــرديم درون دېده جـا پـش
من نام ترا شنېده مېدارم دوست
نادېده ترا چو دېده مېدارم دوست
در دهان خود دارم عندليب خوش الحان
پېش من سخن گويان زاغ درد دهن دارد
غلطین نور رخ خورشيد جز اين چه؟
بسمـل شـده، تبـغ نـگاه غـضـب مـاسـت
از ماست که بر ماست چه تقصير دل زار
آن کشته، انداز غم بي سبب ماست
کنم ببرکت پايتخت چرخ تخت سلطاني
دهن بېاده بي خدمت مگس راني
باز آ «شېرېن» منه در راه الفت گام خوېش
هان ولي نه شنېده ابشي قصه فرهاد را

د اکاډمي او وياړ دنړۍ تر شتمنيو غوره دي. ځکه چې توی شوی وياړ په زرگونو پرمينو مانيو او د سرو او سپينو په هميانيو بېرته لاس ته نه راځي او ويجاړ شوی دين پرې نه رغېږي.

«حضرت علي «رض»

(ژورليدونه)

ترافیک: چیش، چیش،
ریکشی والا ودریره!
رکشه وان: صیب چهرته غی؟
مهربانی وکړئ، کښنئ.
د ترافیکو مدیریت ته.

خدای (ج) وساتلو. گوره
استاده! مادمخه درته وویل،
چې له ښار سره نا اشنا یې او هم
دې رکشه نه ده یاده. ته ولې
غیر قانوني گرځې؟ لایسنس

دوه، درې ورځې کېږي، چې
رکشې ته ناست یم.
- رکشه دې خپله ده؟
- نه ملا صاحب! ډبل چاده. زه
بې ورته دورځې په مزدوری

رکشه وان

عبدالناصر بریالی

- ښه صاحب! مدیریت ترافیک
کوم طرف ته دی.
- استاده! داسې ښکاري لکه
چې، له ښار سره نا اشنا یاست؟
- بلې صاحب.
- ښه ده! تورخم هلې ته
نارسیده، د ننگرهار دلېسې کوز
اړخ او د محاکمور یاست ته
مخامخ.
- دغه دی صاحب ورغلو.
- وه استاده! ته خوماته ډیر
نابلده ښکاري. داسې نه
معلومېږي، چې کله دې مخکې
رکشه چلولې وي.
- نه صاحب! ښه زړور او ډاډه
کښننه.
- گوره: استاده! خیال کوه
مخامخ بگي ولاړه ده، دېخوا،
داخوا، پام کوه، هغه خوایې تاو
کړه. چې، ښځې او ماشومان
دي، برېک شه، برېک شه، چې
موټر وهې، هغه دې پرې
ورغلي.
ښاریان: هله رکشه چپه شوه.
هله ونیسئ، راپورته یې کړئ.
څوک خوېکې زخمیان نه دي؟
ت- نه د خدای (ج) فضل دی،

لرې؟
- نه صاحب.
- هله راځه ته غیر قانوني رکشه
چلوې. خلک تباه کوي.
- صاحب ډېره ښښه غواړم بیا به
داسې کار نه کوم.
- نه مخکې شه، تر هغه چې،
مدیر صاحب ته مې نه یې ور
وستی او مخامخ مې ورته نه یې
ودرولی، نه دې پرېږدم.
- صیب داخل راته ښښه وکړئ
آینده کس به هېڅکله داسې نه
کېږي.
ترافیک: مولوي صاحب (مدیر
صاحب) سلام.
د ترافیکو مدیر! خدمت وایه.
څوک دې راوستی؟
- مولوي صاحب دغه سړی یې
قانونه رکشه چلوي. درکشې
دگرځېدو لایسنس نه لري او
رېکشه یې هم نه ده یاده. رکشه
یې راباندې چپه کړه، خدای
(ج) فضل وکړ، گنې مړه به وو.
د ترافیکو مدیر: رښتیا همداسې
ده، رښتیا خبره وکړه!
رکشه وان: بلې ملا صاحب!

چلوم.
- ستانو کار څه دی؟ چې رکشه
دې هم یاده نه ده. او چلوې یې،
خوېل څه کار کوه.
- ملا صاحب: زه دولتي مامور
یم. له ډېرې مودې راهیسې
معاش نه شته. د څوکالو نه
د ماموریت تر څنگ د الوګانو
او پیاوړو دوکانداري کوم، خو په
دوکاندارۍ کې هم څه نه پاتې
کېږي، ځکه ماغونډې په
زرګونو خلک همدغه پیاوړو
الوګان خرڅوي.
- ښه نو په حکومت کې دې دنده
څه شی ده؟
- ملا صاحب. صاحب منصب
یم.
- صاحب منصب. د څه شي
صاحب منصب؟
- ملا صاحب: جنرال یم.
د ترافیکو مدیر. جنرال، جنرال،
جنرال یې لا څه شی دی؟
د ترافیک مدیر: والکه (وه)
هلکه، ترافیکه! وېي وهه
بوڅو لغتې، د ښو لاندې یې که
اوبیا یې انتظار خانې ته
واچاوه. بیا به پرې خبرې کوو.

(۵۸) دقبه کې د برازيل پلنټي برخه کې فري کيک ترلاسه کړې، خو هڅه د گولخي نه بهر لږه.

په همدې وخت کې برازيل هم په جوابي حمله کې فري کيک ترلاسه کړې، خو د ريوالډو د ښه پاس سره سره روناډو گول ونه کړای شو - د جرمني شوانيدېر د خپلې غوره لوبې له کبله د برازيل لوبغاړي وارخطا کړل، خو د خپل ټيم لپاره په گول کولو بريالی نه شو.

د لوبې په ۶۷ دقبه کې د برازيل لوبغاړي ريوالډو د جرمني دوو دفاع کوونکو ودرولو. هغه خپل سپک غونډې پاس نږدې ولاړ روناډو ته ورکړ - له دې سره هغه گول وکړ او خپل ټيم ته يې مخکېوالی وباښه. دا

د هغه په (۷) سياليو کې اووم گول او (۶۴) سياليو کې (۴۴) م گول و- په نړيوالو سياليو کې دا روناډو يوولسم ميچ و- د برازيل تر گولو کولو وروسته جرمني هم ډېره چټکه لوبه پيل کړه- د

جرمني فارورډ شويدېر په (۶۹) مه دقبه کې د رښتني گول کولو او لوبې برابرولو چانس له لاسه ورکړ- په (۷۰) مه دقبه کې د جرمني د لوبغاړي (بوډي) وهل شوی شوټ له گولخي بهر لږ- په دې

وخت کې جرمني (۱۲) کارنرې ضايع کړې په (۷۸) مه دقبه کې يوځل بيا ريوالډو او روناډو په شريکه جرمني ته دويم گول ورکړ او دوه د صفر په مقابل کې يې لوړتيا تر لاسه کړه او روناډو پخپلو

(۸) نړيوالو گولونو د (پيلي) ريکارډ هم مات کړ، له دې وروسته جرمني ډېرې حملې وکړې، خو د برازيل گول ساتلونکي د هغوی هر چل ناکام کړ. د جرمني لوبغاړي ډي گينتېر د لوبې په اخري شېبو کې د گول

ښه چانس ضايع کړ. کله چې ريفري د پای زنګ وواژه، د لوبې مېدان ورکوي.

چغو او چک چکو په سر راواخيست- روناډو نور لوبغاړو پر اوږه کړ او په ټول ميدان کې يې وگرځاوه. د جاپان او کورينان د ارجيانو د برازيل د ټيم مرسته وکړه او دا ځکه چې کوريباد جرمني نه په سيمي

فاینل کې ماتې خوړلې وه. روناډو دښې لوبې او د ۲۰۰۲ کال په اتو (۸) گولونو کولو د "گولډن بوټ" (طلايي بوټ) مستحق وگڼل شو- روناډو باندې د ۱۹۹۸ پايلوبې د بايللو

تورو، هغه په يوې حيرانوونکې ناروغۍ اخته شوی و، خو د ۲۰۰۲ په پايلو به کې هغه ديوه اتل په ښه راڅرگند شو- د ۲۰۰۶ نړيوال کپ سيالۍ به په جرمني کې کېږي، خو د جرمني گول گيپر او کيپتان

له دې لوبې وروسته دلوبې پرېښود و اعلان کړی، د جرمني ټيم د پايلوبې له ماتې وروسته څلورم ځل د پينوزرو مډال او برازيل په پنځم ځل د سرو زرو مډال ترلاسه کړ. دې مډال ته د برازيل په ژبه کې (پنتيا)

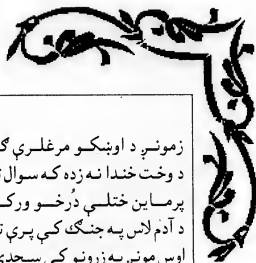
وايي- د جرمني مشهور لوبغاړي مايکل بليک چې په کوارترفا نيل او سيمي فاینل کې يې د خپلې ښې لوبې له کبله خپل ټيم ته برياليتوب تر لاسه کړی و، د بنديز له کبله په پايلو به کې ونه لوبېد. روناډو د ټول تورنمنټ ډېر غوره لوبغاړی وگڼل شو او د گولډن مين "طلايي انسان" لقب يې وگاټه هغه په نړيوالو سياليو کې (۴۸) گولونه کړي، چې نړيوال ريکارډ دی- جرمني تر برازيل وروسته د نړيوالې اتلولۍ دويم ځای لري.

ددغه وياړونو تر گټلو وروسته د روناډو او د هغه د کورنۍ ټول لگښت د هغه تر مرگه (فيضا) منلی او چې هر هېواد ته وغواړي، د روناډو ټول لگښت به ورکوي.

[illegible]

ن ن ش ک ن

پير محمد کاروان

زمونږ د اوښکو مرغلرې گوندې آب نه لري
د وخت خدا نه زده که سوال ته موخواب نه لري؟
پرماین ختلي د زخو ورکه بسوگنۍ وډېږي
د آدم لاس په جنگ کې پرې تاب د رباب نه لري
اوس مونږ په زړونو کې سجدې کوو لمونځونه کوو
جومات مو ویشتي الوتکو او محراب نه لري
د جنگ چینجوسی د سر ټولې پانې وخورلې
په حافظه کې مو تاریخ د سولې باب نه لري
چې د نظر پر سکو ووهي ټاپې د موسکا
هی د دیدن پرپا چاهی شه هېڅ ضراب نه لري
درستم زړه غواړي کاروانه شعر څه ټوکې نه دي
پردې سرکشه رخس دې پام لره رکاب نه لري

کاظم خان شیدا

څه آرام کاندې حاصل په دا جهان زړه
چې مدام، ریرېږي له بیمه د اسمان زړه
په فراق د، رفته آب غافلۍ خلقه
نوی کې، مالکه گرداب په خپل دامان زړه
راشه وگوره د درد، دوا په وینو
د مینا په شان مي راوړ خون فشان زړه
هرگز مه شه دلېسته په دا باغ پورې
چې اخر، تری غونچه لاره پریشان زړه
په دریاب نه شوه رخنه د گرداب رفع
سیاست ته راوړه، سخت لکه سندان زړه
بال و پر، به یې "شیدا" د طیران وشي
که ته صاف لکه بیضه کړې، په اشیان زړه

ح تراب

سوله

نښه د هستۍ په ټوپک مه وله
دا سپینه سپوږمۍ په ټوپک مه وله
هیلي د آدم به واړه خاورې کړې
گوره درخانۍ په ټوپک مه وله

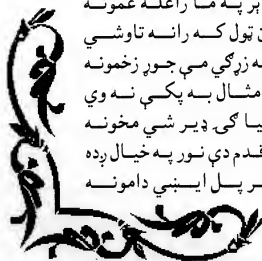
حمید بابا

دا زما له خولې فرياد د عشق په زورځي
که لمبه د تناره له خولې د اور ځي
دا شنډا د منگرو زلفو په خيال کې
موی په موی راباندې زهر د منگور ځي
د نو خطو په وعده باندې زړه مه ږده
هغه وړک شي چې په شپه داور په لورځي
د منصور په څېر نه سپين سپيڅلي وایم
که مې قطع سرومال په دغه تورځي
دا خوزه د زلفو خيال په زړه ملال کړم
گڼه زهر د مار کله په مارخورځي
که هر ځویې ټولوم په صبر وزهد
دا په ښکلو مین زړه راڅخه خورځي
ستړی کېږي مین زړه په فرياد کله
لکه دود هسې داور په لمبه سورځي
هومره بخت کله (حمید) لري ناصحه
چې د عشق په تور تړلی وي، سرتور ځي

شکلا

غزل

څاڅکی څاڅکی بهېدم شومه سیندونه
د زړگي په وینو رنگ مې شو گلونه
په نصیب به مې ترڅو دا شوگیرې وي
خدایه څومره ډېر په ما راغله غمونه
د دنیا طیبیان ټول که رانه تاوشي
روغ به نه شي په زړگي مې جوړ زخمونه
د جانان د مخ مثال به پکې نه وي
که هر څو په دنیا گۍ ډیر شي مخونه
"شکیلا" هر یو قدم دې نور په خيال ږده
رقیبانو په هر پل ایښي دامونه

بېلنه

"الفت"

مینۍ گلزار ته بلبلان راوړلي
بلو ډیوو ته پتنگان راوړلي
شاه د گدا زړه ته نږدې کاندې
د خوار جونگرې ته سلطان راوړلي

پیرایه‌های متنوع و متنوع

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی

زه خان معيوبه نه گڼم

ددې ښه خبر په وړېدو مې د ابرار
خبر په مؤسسې ته مراجعه وکړه -
هغوی زه په کورس کې داخله کړم.
ډېر وخت به لانه وتېر شوی، چې
د هر ډول ښځينه جامو
گټل مې زده کړل. اوس
چې کله زه له کورس نه
کورت له لاره شم، نو هلته
د خپل چم گاونډي ښځو
اونجو نو جامې پخپل
کور کې گټلېم - دلوي
خداي (ج) لور ښځه ده،
چې د همدې په وسيله
مود کور گوزاره روانه ده
- همدغه بوختيا

اود معاش وسيله ده چې په ماکې
يې دکمې احساس ورک کړی اوزه
هېڅکله هم ځان معيوبه نه گڼم. بله
دا چې ددې ترڅنگ د ابرار مؤسسه
مور ته د ليک لوست زده کړه هم
کوي. زه له ټولو مؤسسو نه هيله
کوم، چې دوی هم همداسې ورتنه
د خبر اوسو کالی کارونه وکړي
او مور معيوبينو ته بايد حکومت
او مؤسسات دندې راکړي - په پای
کې زما له ټولو هېوادوالو نه د هيله
ده چې نور جنگ ونه کړي. جنگ ډېر
بې گناه او بېوزلي افغانان شهيدان
او معيوب کړل - زموږ هېواد يې
لرليبه کړ - مور بايد په سوله کې
ژوند وکړو، جنگ ډېر تور او خراب
شی دی اوزه ترې ډېره کرکه لرم!!

« داژوند خو زموږ کم د محبت لپاره هم دی
حيران يم چې نفرت ته اوز گانډي خلک څنگه؟ »

فلجه شوم - د ژوند په لومړيو
څو کلونو کې به مې چې نور
ماشومان په لوبو وليدل اوزه به نه
شوم ورتلای، نو به ډېره خپه وم -

د مور پلار مې هم راباندې زړه ډېر
درېده هغوی څه وخت وروسته
ښوونځي کې داخله کړم. ما هم خپل
همت له لاسه ورنه کړ او دلکړو په
مرسته به ښوونځي ته تللم - ورو
ورو مې ښوونځی تر پنځم ټولگي
پورې ورساوه - يو وخت مې له ځانه
سره فکر وکړ ښه به داوي چې
د ښوونځي ترڅنگ کوم هنر هم زده
کړم - داددې لپاره چې، يوڅو به مې
خپل ساعت تېروي اوله بلې ډډې
به دکور لپاره هم څه گټم - ماته
د افکر په داسې وخت کې پيدا شو
چې زموږ دکور اقتصادي وضع
دهېوادني داخلي جنگونو له کبله
ډېره خرابه شوه - همدې وخت کې زه
خبره شوم چې د ابرار مؤسسه
د معيوبو نجونو لپاره د خباطی
کورس پرانېزي.

پورتنی خبره ښايي ډېرو ته رښتيني
ښکاره نه شي او دا ځکه چې انسان
د يوه پوه په وينا دا غزي دخوکې په
ور رسېدو هم کله نه کله کړيکې
وهي. د ژوند له
سختو،
مصیبتونو
هر څوک پناه
غواري او د هر چا
داهيله وي، چې
د تل لپاره آرام او
هوسا اوسي،
خوداسې هم پېښر.
شوي چې په
زرگونو کې

د داسې لور همت اود زغم خاوند هم
وي، چې د ډېرو لپاره بيا دلارې رڼا
شي. د دغو له ډلې يوه هم مرضيه
دمعصوم شاه لور ده، چې په
کوچينوالي کې د پېچکاری دکولو
له امله يې پښه فلج شوه. ما چې کله
نوموړې د ابرار مؤسسې د گټلې په
ښځينه کورس کې وليده، نو حيران
په دې شوم، چې په ټولنيزه توگه
معيوبين ډېر خپه، اوله ژونده زړه
ستړي ښکاري خو مرضيه داسې نه
وه او کټ مېټ يې د يوې روغې
اوسالې جنې نښې په خبره کې په
غلاوې. هغې دخپلو خبرو په لړ کې
وويل: ډېره کوچنی وم چې تېښې
ونيولم - پلار مې زما د علاج لپاره
څوک راوست او هغه راته پېچکاری
وکړه د پېچکاری ترکولو وروسته

The white Hat

Whenever she came home, tired and exhausted, from the village chief's home, where she worked. Jameel, would turn his arms around her legs and would ask her "where is my white hat?"

In response, Zarghoona would hit her broad milk-white forehead and say, "For God Sake; how Forgetful I have become these days." Hearing his mother's response, Jameel would run away, to a corner of their small yard, but before he started to cry, Zarghoona would hug him, kiss him and promise him that she would bring him a white hat the next day.

God knows why he was fond of the white hat. For the past several days Jameel was asking his mother to bring him one Zarghoona would have liked very much, without any doubt, to make his garments from the pure gold if she could have afforded.

He was the only symbol her martyred husband's love for her she loved him more than herself.

It is true, when a camel is for a penny, but one does not have that penny, he can not have that animal even it is cheap. Zarghoona worked in the village chief's house only for having the leftover food. For her, even ten or twenty rupees was large sum, so large that she could not even imagine of ever having it. That was why she could not afford to buy a hat for Jameel, something for which he was longing. The days and nights went by. The

more she tried to keep Jameel calm by making to him false promises of buying the white hat, the more eager he become to have it.

It was God's will when one day the village chief felt pity for her and gave her some money as charity. She in her turn prayed for the chief. On that day she took her leave from him a little earlier, went straight to the village shop and bought a beautiful white hat for Jameel. On that day if she could have flown home, she would have done so for him, but she only could have walked. She walked so hastily that she reached home in half of the time that it would take her normally from the chief's home to hers. When Jameel saw her, he as usual asked her "my white hat?". Zarghoona, immediately, took out the hat from the paper shopping and put on his head, and told him, "congratulation!"

My son looks like a prince she said. Jameel, as if shielded about him, smiled innocently, and looked down, and while he was looking down, Zarghoona hugged him tightly.

Until the evening several time he put on the hat and took it off. God knows how many times he dreamed about it. Sometimes he dreamed himself among his friends and sometimes by himself. In a part of his dream, a friend took away his hat, a scene which made Jameel scream in his sleep, "my hat!" With his scream, both his mother and he woke

up, and his mother put the hat on his head while he was lying, but he took it off and held it tightly to his chest, and slept.

The next day, some children of the village were playing at the ravine side, and were talking with each other about the new clothes that their fathers brought for them for the Eid which was just days away. Jameel, intensely happy for having his white hat, hurriedly joined his playmates at the ravine side.

Just a few minutes later there was a strong wind which blew off Jameel's hat from his head.

Seeing that his hat was flying like a kite, he ran after it, and some distance farther, the hat came down to the ground because the wind lost its strength. As soon as he reached the hat and was just to pick it up, the wind took it off again, but this time it did not take it as far as the first time. So Jameel reached it quickly, but he was not destined to take it and put it on!

When he wanted to put his small tender hands on it and hold it, a powerful, deafening explosion shook the ground and a thick of dust covered the ravine side playground. No sooner had the dust settled down than the shepherd of the village chief, who happened to tender the sheep herd in the area reached Jameel, covered with his young bright blood. A land mine had blasted his right leg! when the shepherd tried to remove Jameel from the blast site, he was saying "my white hat". The shepherd looked around, saw a hat lying nearby, picked it up and held it to Jameel "This is not my hat; mine was white, Jameel, Sobbed.

need of their services for AABRAR we asked them to further cooperate with AABRAR and a suitable increase in their salaries will be considered in next financial year.

Q- In your point of view what are the major problems of disabled Afghans?

A: As according to the survey by the Afghan disabled Society (ADS), formerly free welfare Society for Afghan Disabled, the five most important needs of the disabled Afghans are mobility, vocational training education, financial security and medical care.

AABRAR as an organization of disabled persons is trying to expand its activities in Afghanistan with the help of our valuable donors to reach more people as much as possible

Q: Who is mainly funding AABRAR?

A: AABRAR jalalabad center is currently funded by : Medico international e.v., Germany.

Q: Due to which reason you have started to publish this publication and why you were not doing so in the past ?

A: It is clear that publications have a vital role in the awareness creation and in leasing decided to have a publication for the solution and reflection of the problems of disabled persons . we hope that this publication (the Gift) will also enable the disabled Afghans to continue their education and it will help them to have a normal life as the productive members of their families . in the past we were very much interested to have this kind of publication for disabled persons, but because of some financial constraints we were unable to do so , now we are very thankful to our valuable donors medico international e.v ., Germany.

What is your future plan ?

for the benefits of disabled Afghans ,AABRAR intends to have further expansion of its frame work for disabled persons in other regions of Afghanistan and we are also planning to conduct a comprehensive survey on the number of disabled persons in Afghanistan . this will help the Afghan government and other organizations interested in the field of disability to prepare a concrete plan for the rehabilitation of persons with disabilities in the war torn country . As you might be aware that conducting of such survey is requiring a lot of financial resources and logistical means so it depends on the availability of funding from potential donors .

cial constraints , even though it s believed that providing sport facilities and rehabilitation services will not only ensure the rehabilitation of disabled persons, but will also enable them to participate in races and games at home and abroad thereby improving their exposure as well as giving them the opportunity to have a normal life as much as possible .

Bicycle Rehabilitation :

AABRAR provides one-month duration transportation and recreation rehabilitation in bicycle riding and monthly training for exercise to disabled men ,and boys .in addition participants are given basic literacy and numeracy skill as well as basic health education information .at the end of the rehabilitation program graduates are given a bicycle and literacy /Numeracy books to enable them utilize newly acquired skill after graduation .Graduates are also taught how to repair minor fault in their bicycles .

Physiotherapy services:

AABRAR provides physiotherapy services to disabled women and children through its outpatient physiotherapy section since the inception of the section a total of 8765 females and 6751 men and children have benefited from its services.

Vocational training:

In addition to above AABRAR provides 6 months vocational training in flower making for disabled boys and orphans and tailoring and embroidery for disabled girls and women .however basic literacy /numeracy and basic health education is also provided to the beneficiaries. on graduation each graduate from the tailoring and embroidery course receives certificate a sewing machine and other accessories to enable him or her practice the skill they had learnt .

in addition to the aforementioned services for disable Afghans , AABRAR also provides wheelchair maintenance services to those wheelchair riders and paraplegic patients who usually come and requesting AABRAR for providing such services .

Q:Do you have any problems in your ongoing activities ?

A:in terms of implementation and staff there is no problem for us but in terms of funding we still have a lot of problems .for example AABRAR is running a rehabilitation center in Kabul but there is no money for the implementation of the center's activities. because of the low salary level some of the staff members are intended to leave their jobs and are trying to join with other organization such as International NGOs and the UN who pays more. Keeping in view the urgent

Interview with Dr. Abdul Baseer, the Director OF AABRAR

Q: Could you please introduce yourself to the distinguished readers?

A: My Name is Dr. Abdul Baseer Tourialay and presently I serve as an executive Director AABRAR

Dr. Abdul Basir Turialay

Q: Will you please give us some information related to AABRAR activities?

A: In reply to your question the mainstream services provided AABRAR are as follows:

The Afghan Amputee Bicyclists for Rehabilitation and Recreation (AABRAR) is a non Governmental non-profit making charitable organization founded by the initiative of one man in response to the identified need of disabled people for improved mobility and quality of life. The organization was founded and registered in Pakistan to meet the need of Afghan refugee population.

The organization started its activities in Jalalbad in the eastern region of Afghanistan on 1st August 1992 after the collapse of the Soviet installed Government in the country.

AABRAR provides rehabilitation and vocational training to the disabled /children male and female population of the eastern region as well as clients from other regions of Afghanistan that avail themselves with its services. Between the year 1992 and 2001 a total of 11021 disabled male and 11130 disabled female benefited from AABRAR services. Due to the increased number of clients, coming from the central region for AABRAR services the organization in year 2001 established a center in Kabul and is currently providing rehabilitation services to the disabled men, women and children in the central location.

In addition to the mainstream services AABRAR organizes bicycle races for disabled people in commemoration of International Day of Disabled Persons. In the past AABRAR graduates participated in the Golden Jubilee Cycle race in Pakistan, Cycle Messenger World Championship London 1994, Canada in 1995, Paralympic Games 1996 and Cycle Messenger World Championship held in Spain Barcelona. Such participation had not been possible in recent years due to finan-

IN THE NAME OF GOD

Appeal

Afghan brave people despite strong resistance against aggressive forces of former USSR as sacrificing stormed and changed map of the world.

But such unforgettable labour and sacrifice brought in such adversities that till now Afghans are burning in the flames. In this home destructive war not only the properties of our country vanished throughly, but hundreds, thousands youngsters devoted their lives in this sacred route of securing social individual values and thousands others lost the limbs of their body.

Disappointing is that bloodshed and bravery of their oppressed nation contributed in encouragement of sovereignty and other advantages of the world communities, but nothing was left for them except hopelessness, pains and tears. It is ture that each Afghan has suffered numerous catastrophes and in one or the other way incurred intolerable damage and pain, but as to speak about hopelessness and every kind of physical and psychological problems, blemished Afghan disabled suffered much more in their catastrophe and deserve care.

AABRAR welfare organization has the honor serving blemished disabled Afghans in the course of some more than eleven years with its limited fund, could offer hundreds of them as healthy individuals to the society through its useful programs, but the thing which we from the beginning were desirous, and for the most we could not succeed to accomplish, was the promulgation of a publication to be the meritor of demands, desires and hopes of the Afghan disabled. As khoshal Khan Khatak Said: "strugler" is the finder. Thus, to achieve their objective, we started a quarterly publication "dalay" (the gift); and respectfully request all writers, poets to contribute in the beauty and brightness of this publication. We will accept their pashto, Dari and English writing with our open forehead. Likewise, wish clear sighted to assist us with their valuable proposals, criticisms and advices.

Haftzullah Turab.

PUBLISHED BY:

**Afghan Amputee Bicyclists for
Rehabilitation and Recreation (AABRAR).**

Founder : DR. Abdul Baseer Turialay.

Editor-in-Chief: Hafizullah Turab.

Ass: Abdul Nasir Barialay.

Editorial Board: Omarakhan Muneeb
and sayed Elyas Sadaqat.

Sponsored by:

Medico International.E.V. Germany.

Address:

AABRAR C/O KJRC Jamrud Road
U/T Peshawar, Pakistan.

Phone: 091-092-844078

Fax: 091-092-840521

Email: aabrarps@psh.paknet.com.pk

OR

AABRAR Public Health Hospital No.1
Ningarhar Jalalabad Afghanistan.

AABRAR Taimani Sarsubzi Chowk
near sher-e-yazdan Mosque Kablu
Afghanistan.

The Bank of Khyber, Main Branch The
Mall Peshawar Cantt

A/C No. US\$ 01818007

Table of Contents

1- Editorial -----	1
2- Interview -----	2
3- Disabled in Islam-----	6
4- Story -----	14
5- Poliomyelitis-----	15
6- Help with needy -----	18
7- Anxiety and confidence-----	21
8- Freedom in education -----	24
9- Problems of Afghan-----	27
10- Attaba-bin-e-Ghazeen-----	31
11- Razia Sultana-----	34
12- Disabled and-----	36
13- Ricksha Driver-----	37
14- Football-----	38
15- Poems and others-----	41
16- I am not disabled-----	43
17- English pages-----	1-5

**The articles express the ideas
and views of the authors, not
necessarily of the AABRAR.**

Dāləy

"THE GIFT"

Quarterly Magazine of AABRAR

July - September - 2002

First Issue

